

עבודה זרה לה

משה שווערד

1. רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

גמרא דהא מורייס כו' מ"ט לאו משום דליתיה לאיסורא בעיניה. הן יין ביין משמע דלכ"ע אסור בהנאה לקמן (עד) ומורייס מוכח לקמן (ס"ד לח) דהוה כידוע שמערבין בו יין. וצ"ל דיין ביין כיון שהוא במינו נקרא בעין (וע' בתוס' לעיל (לב) בד"ה דהא הכא) דהא לא נאבד טעמו. ומה"ט לר"י מין במינו לא בטיל. אבל ק"ל דלקמן שם אמרינן לחזקי' דטעמא דרבנן במורייס הוא משום דלעבורי זוהמא בא. ומשמע דלריו"ח שם הוה ג"כ טעמייהו משום זה וצ"ע

2. ספר מגן אברהם על או"ח סימן תמב:

(ט) אם העמיד. אפילו יש בהם ס' נגד החלא לא בטיל (" דדבר המעמיד אפי' באלף לא בטיל וכתוב באו"ח כלל כ"ה דמדאורייתא בטיל אלא מדרבנן אסור אבל הטור כתב דחשיב כמו בעיני' משמע דס"ל דאסור מדאוריני' ...

3. שערים מצויינים בהלכה

סופרים יותר מיינה של תורה. ובעץ יוסף מפרש הא דמדמה תורה שבכתב ליין, דכמו היין מצד עצמותו אינו ראוי לשתותו מחוזק חריפותו, רק אם מוזגין אותו, כמו כן התורה שבכתב מעומק המושג היא מחוסרת השגה בלתי אם יתמזגו דבריה עם מימי התורה שבע"פ [נכוונתו דחז"ל מבארים לנו מה כתוב בתורה, ומבלעדי דברי חז"ל התורה מחוסרת ביאור]. ובכן יהודע מפרש, שמכנה התורה

4. רש"י מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

לפי שא"א לגבינה בלא צחצוחי חלב - בין גומא של גבינה נשאר מן החלב וחלב שחלבו עובד כוכבים ואין ישראל רואהו אסור דלמא עריב ביה חלב טמא וחלב טמא אינו עומד ואם עירב טמא בטהור הטמא נשאר עם נסיובי דחלבא הטהור שקורין מישג"א וחלב טמא אסור מן התורה ובבכורות (דף ו:ו) ילפינן לה ויש לחוש שבגומות נשאר ממנו.

5. תוספות מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

לפי שא"א בלא צחצוחי חלב - פ"ה בין גומות של גבינה נשאר מן החלב ודלמא עריב ביה חלב טמא וקשה דא"כ ה"ל לר' ירמיה למימר אלא כיון דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאטו מי חיישינן דעובד כוכבים שוטה הוה שעירב בו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פר"ת דקאי אמאי דהוה פריך יבשה תשתרי ומשני דאפי' כשהוא נראה ישן לעולם נשאר הארס בתוך לחלוחית הגבינה ביני אטפי ...

6. ספר עבודה ברורה

וְלִימָא לִיה מְשׁוּם נִיקוּר. פִּי, לְמָה לֹא אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ (בְּמִשְׁנָה) מִיד כְּשִׁשְׂאֵלוֹ. וַיֵּשׁ לְתַמּוּהָ עַל קוֹשִׁית הַגִּמְ, הֲלֹא כִּבְר הִבִּיאָה הַגִּמְ דְּבָרֵי עוּלָא (לְעִיל בְּסִמּוֹן), וְהוּ"ל לְגַמְ לְהִבִּיא דְּבָרֵי עוּלָא רַק פִּעַם אַחַת, וְלֹמַר: גִּזִּירָה חֲדָשָׁה הִיא וְאִין מִפְּקִין בָּהּ, דְּכִי גִזְרָה גִזִּירָה בְּמַעֲרַבָא וְכוּ, וְאִתִּי לְזִלוּלִי בָּהּ. וְאִחִיכְּ הִרְ"ל לְגַמְ לְשֹׁאֵל "מֵאֵי גִזִּירְתָּא". וְהִתִּיבּוֹת "וְלִימָא לִיה מְשׁוּם נִיקוּר, כְּדַעוּלָא, דְּאָמַר עוּלָא" לְכַאוּרָה מִיּוֹתְרִין. |

ראכן משמע מלשון רבינו חננאל שלא גרס תיבות הנ"ל, ד"ל: ומאי טעמא, א"ר יוחנן גזירה חדשה היתה משום ניקור. וכד גזרי גזירה במערבא לא מגלו טעמא עד תריסר ירחי שתא, עד שתפשוט בכל ישראל, דחיישי דלמא איכא מאן דלא סבירא ליה ואתי לזלולי בה, עכ"ל.

אך בשו"ת הרשב"א (ח"א סימן מ"ג) גרס כמו שהוא לפנינו, והקשה קרשיא הנ"ל על לשון הגמ'. ועוד הוסיף להקשות, דאם לא מגלין טעם הגזירה כדי שלא יהא שייך לפקפק בה, א"כ היאך מתחלה נתן לו טעמים על הגזירה. ורק אחר שהקשה לו, השיאו לדבר אחר.

ותירץ הרשב"א, דמתחלה היה מעלים רבי יהושע מרבי ישמעאל עיקר הענין, והיה רוצה לפרש לו כאילו מן הדין אסרוה מפני שמעמידין אותה בקיבת נבילה או בקיבת עגלי עבודת כוכבים, כדי שלא יצטרך להודיע לו שהיא גזירה חדשה. וכשראה שלא היה יכול להשיאו לדבר אחר, אמר לו שלא ידקדק בהן וישיק בשפתותיו, כי גזירה חדשה היא ואין מפקפקין בה, כדעולא. ואח"כ מבארת הגמ', למה באמת גזרו אותה גזירה, והשיבו "משום ניקור". ואח"כ חוזרת הגמ' לעיקר דברי עולא, מדוע אמר שאין מגלין גזירה חדשה. ומקודם לא רצתה הגמ' להאריך בפירושו דברי עולא עד שהודיענו עיקר טעם הגזירה.

וע' לקמן מה שכתבנו ברש"י ד"ה לא מגלו טעמא.

7. ספר עבודה ברורה

תריסר ירחי שתא. הסדר יעקב מפרש, ד"ב חדש הוא שיעור שכחה, וכמו שמובא במס' ברכות (דף נח:): אמר רב, אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חדש, שנאמר (תהלים לא:ג): "נשכחתי כמת מלב, הייתי ככלי אובד". ורש"י שם פירש, דסתם כלי משתכח מן הלב לאחר י"ב חדש, דהבעלים מתייאשים לאחר י"ב חדש.

ולענינו, אחר זמן הזה כבר שכח איך שהיה קודם התקנה, ואינו דבר חדש אצלו, ואינו מפקפק עוד על התקנה.

8. ספר עבודה ברורה

אבל ר"ת (כתוד"ה לפי ע"ש) לא גרס "אלא", ומבאר הריטב"א דלפי זה היא השלמת האוקימתא הראשונה, דלעולם משום ניקורי, ודקאמרת "יבשה תשתרי", לא קשיא, שלא אמרו שאין הארס מניחו ליבש אלא כשנתערב בגבינה, אבל הכא שלאחר שנעשית הגבינה צחצחה פניה בחלב מגולה, הא ודאי שפיר מניחו ליבש. וכן צריכין לפרש על מה דקאמרה הגמ' "ישן תשתרי", דכיון שלא נתערב בגבינה הוא מניחו ליישן.

לפי שא"א לה בלא צחצוחי חלב. הרמב"ן והריטב"א מביאין גירסת רש"י (ואינה ברש"י שלפנינו): "אלא" אמר רבי ירמיה לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב, עכ"ד. דעכשיו חוזר מהאי טעמא דניקורי, ונותן טעם אחר מפני שמצחצחין פניה בחלב שלהם ויש בו תערובת חלב טמא וקאי ביני אטפי.

9. תוספות מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה - וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטת נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטת משום בשר בחלב ליכא איסורא דאורייתא דצונן בצונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן.

10. ספר עבודה ברורה

כא"ד. אינו אסור אלא מדרבנן. הרמב"ן הקשה על זה, דהלא לקמן (בעמוד ב') תירץ רב חסדא "מפני שמעמידין אותה בחומץ", והרי החומץ של סתם יינם נמי אינו אסור אלא מדרבנן, ומה לי חומץ יין ומה לי בשר בחלב. ועל כן הוא חולק על תוס' וסובר שלא אמרו "עור קיבת נבילה" אלא מפני שדיברו חכמים בהוה, שאין אצל הגויים שחוטתה, אבל באמת אף בשל שחוטת אסור - אם מפני שדבר המעמיד אסור בכל שהוה אף בבשר בחלב, או לפי שכל מה שאסרו חכמים בשל עכ"ם לא הלכו בו אחר נותן טעם, וכיון שמצוי שיהיה טעם בדבר זה אסורוהו לעולם כדי שלא יפרצו, דחכמים רצו להרחיק את מאכליהם.

✓ והתורת חיים תירץ קושית הרמב"ן (על פי מה שכתבו התוס' לעיל דף כט: בד"ה יין), דהחמירו חכמים באיסור סתם יינם ועשאוהו כאיסור דאורייתא.

והר"י מיגאש (מובא בר"ן דף יג: בדפי הרי"ף) מתרץ, דאי משום בשר בחלב לא מיתסר אלא בנותן טעם, דשאני איסור בשר בחלב, דכל אימת שאינה נותנת טעם לאו בשר בחלב הוא אלא באפיה קאי והאי באפיה קאי, אבל משום קיבת עור נבילה נאסרה בכל שהוא כיון דאוקומי קא מוקים לא בטיל, יעו"ש.

11. תוספות מסכת עבודה זרה דף לה עמוד א

חזקת קיבת שחיתת עובד כוכבים נבלה היא ... ואור"ת כי עכשיו לא מצינו טעם פשוט לאיסור בגבינת העובד כוכבים דהא טעם האיסור הוה משום ניקור כריב"ל דקי"ל הלכה כריב"ל אף לגבי ר' יוחנן וכ"ש לגבי שמואל דהא (עירובין מז:): שמואל ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן וכן פסק ר"ח וכן בסדר תנאים ואמוראים פסק הלכה כריב"ל בכ"מ וגם דברי רב אדא בר אהבה אינם כלום כיון שאינו אותו רב אדא בר אהבה שהיה תלמידו של רבא שהיה בתראה שהרי הוזכרו דבריו קודם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק שהיו קדמונים יותר מרבא וגם דברי רב חסדא ורב נחמן בר יצחק עמדו בקושיא וליכא למיחש נמי משום עירוב חלב טמא כדפרי' לעיל (גבי) שלא (עמד) כפרש"י שהרי אין העובדי כוכבים שוטים לערב בו חלב טמא מאחר שאינו עומד אלא ודאי אין הטעם אלא משום נקור ואנו שאין נחשים מצוין בינינו אין לחוש משום גלוי ואין לומר דדבר שבמנין הוא וצריך מנין אחר להתירו כי ודאי הוא כשאסרו תחלה לא אסרו אלא במקום שהנחשים מצוין כמו שאפרש לקמן גבי יין נסך (דף נז: ד"ה לאפוקי) וגם בהרבה מקומות יש שאוכלים אותם מפני שמעמידין אותם בפרחים וגם גאוני נרבונא התירו אותם במקומן מטעם שמעמידין אותם בפרחים מיהו במקומנו שמעמידין בקיבה אומר הרב ר"י בן הר"ר חיים שיש טעם קצת לאסור מפני שמולחין הקיבה בעורה ואיכא איסור דבשר בחלב דמליח הרי הוא כרותח ואני ראיתי מקומות שהן מעמידים בנבלת דבר אחר מליח.

12. שו"ע יורה דעה - סימן קטו

(ב) גבינות העובדי כוכבים, אסורם מפני שמעמידים אותם בעור קיבת שחיתתם שהיא נבלה. ואפילו העמידוהו בעשבים, אסורה: הגה - וכן המנהג, ואין לפרוץ גדר (ב"י), אם לא במקום שנהגו בהם היתר מקדמונים. ואם הישראל רואה עשיית הגבינות והחליבה, מותר (אגור פ' שואל). וכן המנהג פשוט בכל מדינות אלו. ואם ראה עשיית הגבינות ולא ראה החליבה, יש להתיר בדיעבד, כי אין לחוש שמא עירב בו דבר טמא מאחר שעשה גבינות מן החלב, כי דבר טמא אינו עומד, ובודאי לא עירב בו העובד כוכבים מאחר שדעתו לעשות גבינות. ומכל מקום אסור לאכול החלב כד (שם):

13. שו"ע יורה דעה - סימן קטז (א)

משקים שנתגלו, אסרום חכמים דחיישינן שמא שמה נחש מהם והטיל בהם ארס. ועכשיו שאין נחשים מצויים בינינו, מותר:

14. פתחי תשובה יורה דעה סימן קטז

(א) ועכשיו שאין נחשים עיין בשל"ה דף ע"ט ע"ב שכתב דמ"מ שומר נפשו ירחק מזה. והא ראייה שהרי הטור כתבן לכל הדינים אחד מהם לא נותר ע"ש עוד. ובהנהגת החסיד הגר"א ז"ל כתוב ג"כ שהיה נזהר מאד בדבר זה ע"ש טעמו ע"כ הרוצה ליזהר יעיין כל הדינים בטור:

15. מעשה רב הלכות מאכלות אסורות

צה: גלוי אסור אף שאין נחשים מצויים בינינו. והוא ז"ל היה נזהר מאד מאד בדבר:

16. ספר עבודה ברורה

בשרף הערלה. כתב בשו"ת הרשב"א (ח"ד סימן ק).
דכשמעמידים בשרף אינם מעמידים אלא בילדה
שיש בה כח יותר מזקנה, ולכן יש בה משום איסור
ערלה. אך מ"מ עדיין הוה ספק ערלה, דלמא העמידוהו
בדברים אחרים ולא בשרף, וא"כ קשה מדוע אסור גם
בחוץ לארץ, הלא ספק ערלה בחוץ לארץ מותר. [ותירץ,
דהחכמים רצו לאסור דברים של גוים, ולכך כיון שמצאו
רק קצת סבה אסרו כל הגבינות.

17. ספר עבודה ברורה

מכלל דאיכא מאן דשרי, אין וכו'. הקשה
הריטב"א, וז"ל: איכא למידק טובא, היכא מוכח
מהני עובדי דאיכא מאן דשרי, שהרי אין כאן אלא מה
שהיו העם טועים וסוברים בדברי רבי. ועוד הרי התלמוד
צוחק ואומר "לא היא, רבי לא התיר את הפת".
ויש שפירש (ולא הביא הריטב"א מי הוא) קרשית
הגמ' "מכלל דאיכא מאן דשרי", דה"ק: מדהוצרך רבי
יוחנן לומר שלא הותרה בבית דין, הרי שהיו שסברו
שהותרה בבית דין. ואמרו בגמ' (כ"ג דצ"ל) "אין, דכי
אתא" וכו', ור"ל דאה"נ יש שטעו וסברו כן, אבל באמת
ליכא מאן דשרי. ולפי זה אין לנו שום היתר בפת של
גוים, לא בדברי רבי חלבו ולא בדברי רבי יוחנן, כי כל
דבריהם במה שסוברים העם לומר, עכ"ל.

אך הריטב"א הקשה על זה, וז"ל: תמהני מאד, היכי
שקלו וטרו רבי יוחנן ורבי חלבו לפרש מה הטעות הדעת
שהיו סבורים העם לומר. והנכון בעיני (וכן הוא דעת
התוס' כאן בד"ה מכלל), כי בימי האמוראים נהגו היתר
בפת פלטר של גוים. ועל זה אמר רב כהנא בשם רבי
יוחנן, דזה שאנו נוהגין היתר לא הותרה בבית דין אלא
אחרונים התירוהו מפני חיי נפש, ותלו ההיתר במה
שסוברין העם לומר בדברי רבי שהתירו, והונהג ההיתר
בטעות, וכיון שכבר היו נוהגין היתר, יכלו האחרונים
להתירו לגמרי. ואע"פ שהיה מנהג בטעות הוראה לית
לן בה, דהא איסורא דפת הוה גזירה שאין רוב הציבור
יכולין לעמוד בה, עכ"ד.

אבל הר"ן כתב דסוברת הגמ' דיש שיטות הסוברים
שאכן התיר רבי פת עכו"ם. ואע"ג דהגמ' אמרה שהיתה
טעות מה שסברו שרבי התירו, וזה דוקא לרב דימי ולרב

יוסף, אבל ודאי רבי חלבו ורבי יוחנן סברו שבאמת
התירו רבי, ולא מסתברא לומר דשקלו וטרו אטעותא
דטעו כל העולם דאמרי דהותר, דאם איתא דקושטא
דמילתא דלא הותר כלל, היאך ראו לחלק בין עיר לשדה
ומקום שיש בו פלטר ישראל לאין בו, אלא ודאי אמוראי
נינהו, דרב דימי ורב יוסף סבירא להו דרבי לא התיר
בפת כלל אלא שהעולם טעו בכך, ואיכא מאן דפליג
עליהם ואמר דרבי התיר את הפת, ורבי חלבו ורבי יוחנן
שקלו וטרו אליבא דמאן דאמר הכי, והיינו דאמרינן
"אפילו למ"ד", מכלל דאיכא מ"ד.

18. ספר עבודה ברורה

✓ כסבורין העם לומר פלטר עובד כוכבים. ביאר הרשב"א (בתורת הבית, בית ג' שער ז'), דטעמא להתיר פת של פלטר הוא, דכיון דעשוי להמכר לכל, אין בלקיחתו קירוב הדעת כל כך, אבל בבעל הבית יש בו קירוב הדעת טפי, ואיכא למיגזר ביה טפי משום חתנות.

19. ריטב"א על מסכת עבודה זרה דף לה/ב

לא תשתעו מיניה דאיבו פי' הגאונים ז"ל לא תזכירו שמועה משמו בבית המדרש והכי דייק לישנא לומר מידה כנגד מידה כי הוא מזלזל בדברי חכמים ז"ל ותקנותיהם ולכן אין מקלסין דבריו בבית המדרש וכן כתוב בתשובות הגאונים ז"ל שהאוכל פת של נכרים אין כח בבית דין להלקותו כיון שהיא גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד בה אלא שאין מזכירין שמועה משמו בבית המדרש:

20. ספר עבודה ברורה

✓ לא תשתעו בהדיה דאיבו. הריטב"א גורס: לא תשתעו מיניה דאיבו (והובא גירסת זו בהגהות הב"ח). ופירש, וז"ל: לא תזכירו שמועה משמו בבית המדרש. והכי דייק לישנא לומר מדה כנגד מדה, כי הוא מזלזל בדברי חז"ל ותקנותיהם ולכן אין מקלסין דבריו בבית המדרש, עכ"ל.

✓ והרשב"א (במשמרת הבית, בית ג' שער ז') הוסיף, וז"ל: שאסור לומר דבר שמועה משמו לפי שעובר על גזירת חכמים וכל שאינו נוהג על פי חכמים ועובר על גזירת בית דין, אינו נחשב כחכם לומר דבר שמועה משמו מדה כנגד מדה, עכ"ל. וע"ש בתורת הבית הקצר שאסור לומר שמועה משמו עד שיפרוש ויקבל על עצמו דברי חברות, עכ"ל.

וכן כתבו בחידושי תלמידי רבינו יונה, שלא תאמרו דבר שמועה משמו "שאינו מכלל החכמים".

21. שערים מצוינים בהלכה

וראיתי בתשו' הריטב"א (סי' כה) דהשותה סתם יינם אסור לדבר עמו. ועי' בשו"ת ברכה (יו"ד סי' קכג סק"ב) בשם הזוה"ק (פ' שמיני) שהשותה סתם יינם אין לו חלק לעוה"ב, ועי"ש שהאריך בחומר האיסור לשתות סתם יינם. וכן בדרכ"ת (שם סק"ח) האריך בזה. ולא הביאו דברי הריטב"א. ונראה קצת ראייה להריטב"א מגמ' כאן, לפי הגירסא לא תשתעי בהדיה דאיבו דקאכיל לחמא דארמאי, דה"ה בסתם יינם. אבל הריטב"א בעצמו גורס לא תשתעי מיניה דאיבו כו'.

22. שערים מצויינים בהלכה

משום חתנות. ע"י בתשו' הרשב"א (ח"א סי' רמח) דאפי' במקום דליכא משום חתנות אסור, ולכן אסור לאכול פת הכומרים שאין להם בנים, דלא פלוג רבנן, וה"ה פת של בחורים שאינם נשואין ופת סריסים כו'. וכן פסק הרמ"א (יו"ד סי' קיב ס"א), וכמבואר בטו"ז (שם סק"א) ובש"ך (שם סק"ד). וכתב בפת"ש (שם סק"א) דפת של מומר שרי, דליכא משום חתנות, דאע"פ שחטא ישראל הוא ומותר לישא בתו. ובתשו' מהר"ם שיק (או"ח סי' רפא) מפפק ע"ז מדברי החי"ה הר"ן במס' חולין (ד). שכתב, דמומר אע"ג שלא גזרו על בנותיו, מ"מ כיון דכגוי הוא, א"כ הוא בכלל גזירת סתם יינם, וא"כ לפ"ז הוא ג"כ

בכלל גזירת פתם ושמןם. ובתשו' טוב טעם ודעת (ח"ב סי' טז) כתב, דאפילו מחלל שבת אסור לאכול מבשולו ופתו. אבל בתשו' מהר"י אשכנזי (יו"ד סי' טז) דעתו להקל. ועי' בביאור הלכה (סי' שפה ס"ג) דמחלל שבת כשאינו עושה זאת בפריקת עול אלא הוא טועה שחושב שמותר לעשות כן, מסתברא דאינו בכלל מומר.

ומגמ' דהכא מבואר דע"י שאוכל ביחד אתם יתקרב עמהם ויתחתן עמהם, והיינו משום דע"י אכילה ושתייה מתקרבים הלבבות. ועי' במס' חולין (ד:) אין הסתה אלא ע"י אכילה ושתייה. וכבר כתבו דמכאן מקור למה שנוהגין החסידים ואנשי מעשה לשותת לחיים ביחד ולאכול בצוותא, דמדה טובה מרובה, ועי"ז יתקרבו הלבבות, ועי' במס' סנהדרין (קג:) גדולה לגימא כו' שמרחקת את הקרובים ומקרכת הרחוקים.

23. חידושי הרמב"ן מסכת עבודה זרה דף לה עמוד ב

וטעמא דמילתא משום דהוה ספיקי טובא, ספק נשתמשו בקדירה זו היום ספק לא נשתמשו ואת"ל באיסור שמא אין בזה נו"ט או שמא טעם לפגם הוא מעיקרו, וכיון דהוה ספיקי טובא שרו ליה כדאמרינן בתרי ספיקי בכתובות פ"ק, ושמעתי שרש"י ז"ל כתב כן בתשובותיו דליכא בפת משום גיעולי גויים. ... ומ"מ לתנא דמתני' אליבא דשמואל דאסר שמן משום דחייש לקדירה בת יומא אפשר שיהא בפת משום גיעולי גויים, ודאמרינן בגמ' למה אסרוה משום חתנות לר' יהודה הנשיא קאמרי, א"נ לרב דאמר דניאל גזר על השמן משום חתנות ותלמידי שמאי והלל גזרו על הפת משום חתנות דסוגיין כוותיה, ואפשר שגיעולם פוגם בפת אפי' בבת יומא ומש"ה לית ליה אלא משום חתנות אפי' לתנא דמתני' דומיא דדבש כדבעינא למימר קמן.

24. שולחן ערוך יורה דעה הלכות תערובות סימן קיב: דיני פת של עובדי כוכבים

(א) אסרו חכמים לאכול פת של עובדי כוכבים, משום חתנות. ואפילו במקום דליכא משום חתנות, אסור (רשב"א סימן רמ"ח). ולא אסרו אלא פת של חמשת מיני דגן, אבל פת של קטניות ושל אורז ודוחן, אינו בכלל פת סתם שאסרו: הגה - וגם אינו אסור משום בישולי עובדי כוכבים אם אינו עולה על שלחן מלכים (טור וב"י בשם תשו' הרא"ש):
(ב) יש מקומות שמקילין בדבר ולוקחים פת מנחתום העובד כוכבים, במקום שאין שם נחתום ישראל, מפני שהיא שעת הדחק. (וי"א דאפילו במקום שפת ישראל מצוי, שרי) (ב"י לדעת המרדכי וסמ"ק והג"א ומהרא"י ואו"ה ריש כלל מ"ד). אבל פת של בעלי בתים, אין שם מי שמורה בה להקל, שעיקר הגזירה משום חתנות, ואם יאכל פת בעלי בתים יבא לסעוד אצלם: הגה - ולא מקרי פת בעל הבית, אלא אם עשאו לבני ביתו, אבל עשאו למכור, מיקרי פלטר. אע"פ שאין דרכו בכך. וכן פלטר שעשאו לעצמו, מקרי בעל הבית (כך משמע בב"י):
(ד) מקום שאין פלטר ישראל מצוי, לדעת המתירין ליקח פת מפלטר עובד כוכבים, אם הגיע שם פלטר ישראל הרי פת פלטר עובד כוכבים אסורה עד שימכור פלטר ישראל פתו, ולאחר שכלה פת ישראל חוזר פתו של עובד כוכבים להכשרו:
(ה) יש אומרים שמי שיש בידו פת, או שיש פלטר ישראל, ויש פלטר עובד כוכבים עושה פת יפה ממנו, או ממין אחר שאין בידו של פלטר ישראל, מותר לקנות מפלטר עובד כוכבים במקום שנהגו היתר בפת של פלטר, דכיון דדעתו נוחה יותר בפת פלטר זה מפני חשיבותו בעיניו, הרי זה כפת דחוקה לו:

עבודה זרה לה

שווערד

1. ספר חתם סופר על מסכת עבודה זרה דף לה/א

ערבים עלי דברי דוריק יותר מיינה של תורה. בחי' תורה שלי כתבתי יען כי בהר סיני בקשו ישראל רצוננו לראות מלכנו והיתה אז כוונתם שלא רצו להאמין לדברי חכמים ונביאים אלא שישמעו מפי הקב"ה עצמו והקב"ה אמר הנני בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם כך יאמינו לעולם ואחז"ל וגם לרבות בנביאים הבאים אחריו והנה עכשיו מבקשת כנסת ישראל ישקני מנשיקות פיהו פי' מי יתן ואזכה לשמוע מאלקיני פא"פ כן פירש"י והוה ס"ד משום שאיננו מאמין לדברי חכמים כמו שהיה אז בסיני ע"כ אמרה כי טובים דודיק מין ערבים עלי דברי חכמים יותר מיינה של תורה ורק מחמת דביקות ואהבה אני רוצה נשיקות פא"פ:

בענין: המלמד תורה לאחרים

2. ספר חתם סופר על מסכת עבודה זרה דף לה/ב

ולא עוד אלא דברים שמכוסים ממנו מגלים לו. דהס"ד כיון שמכלה זמנו להבין לתלמידים מפסיד בלימוד עצמו ואפי' דברים המגולים מתכסים ממנו קמ"ל אפי' המכוס' מתגלים לו. ואמר מלאך המות אוהבו רצה לומר שרוצה שיחיה לאורך ימים ולא יהיה לו שליטה עליו מפני שבמיתתו יתכפר עון הדור ועוד גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם ע"כ אוהבו שיחיה לאורך ימים. ואמר שנחל שני עולמות העה"ז והע"ה הרבותא הוא עה"ז דעה"ב פשיטא **והרבותא אפי' עו"הז נוחל וזוכה לשתי שולחנות** והטעם דאין רוב הצדיקים זוכים לשולחן העו"הז כי הן בקדושי לא יאמין ושמא מרוב טובה ישמן ישורון ויבעט אבל האי דמזכה רבים דאין חטא בא על ידו שוב בטוחים בו שלא יבעט ע"כ זוכה לשני עולמות גם לשולחן עוה"ז:

3. ספר בניהו בן יהוידע על עבודה זרה דף לה/ב

מה ת"ח דומה לצלוחית של פלייטין. נ"ל בס"ד דימהו לת"ח לצלוחית, ותורה שבתוכו לפלייטין, היינו דהתורה נקראת אש דכתיב [ירמיה כ"ג כ"ט] הלא דברי כאש, ואותיות אש במילואם מלוי אלף פ"ל של פלייטין ומלוי שין י"ך של פלייטין שהם ב' אותיות ראשונות וב' אותיות אחרונות, **לומר שהתורה היא מזון הנפש כבשמים שהם מזון הנפש**, כמו שאמר רז"ל [ברכות מ"ג ע"ב] איזהו דבר שהנשמה נהנית בו, **זה הריח**, וכן כשתלך לגן עדן ניוזנת מן ריח הטוב בלבד, ודימה הת"ח לצלוחית, כי התורה שלומד החכם ומפרש אותה היטב, נקראת בשם צליית בשר, דכתיב [קהלת י"ב י"ב] ולהג הרבה יגיעת בשר, ואמר רבא כל הלוהג בה טועם טעם בשר [ערובין כ"א ע"ב], והבנת התורה וביאור שלה יכולה בשם צליה, כמ"ש על מאמר אדם הראשון מסב בגן עדן היה ומלאכי השרת צולין לו בשר ומסננין לו יין, והיא רמוזה באות חית, על שם ח' דרגין שיש בה, שהם כשר ופסול, טמא וטהור, חייב וזכאי, אסור ומותר, וחלק תיבת צלוחית לשתיים וקרי צלו חית היא התורה שיש בה חית דרגין:

שם ולא עוד אלא דברים המכוסים ממנו מתגליון לו. **פירוש מדה כנגד מדה, הוא פותח לבבות אחרים בלמדו אותם, כן הקב"ה יפתח לבבו בדברים הסתומים ממנו שלא יהיה נצרך ללמדם מאחרים**. ואמר נמי ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו, היינו על פי מ"ש בגמרא דחגינה דף ד' ע"ב בעובדא דהוה שטעה שלוחו של מלאך המות באשה ששמה מרים שהמית אשה אחרת, ושאל רב ביבי למלאך המות שנים של זו שנספית בלא משפט מאי עבדית בהו, ואמר לו אי חזינא צורבא מרבנן דמעביר במיליה מוסיפנא ליה, כי אלו השנים של הנספה בלא משפט מסורים בידו לתתם למי שירצה, כך היא גזרת השי"ת, ולזה אמר שיהיה מלאך המות אוהבו להוסיף לו מאותם הנספים בלא משפט. והנה הוא עקרו אויב, אך בעבור זאת נעשה אוהב, שיהיה אות ה"ה במקום יו"ד ואז אויב נהפך לאוהב, כי אות ה"ה במלואה מספרה עשר כמנין יוד פשוטה:

4. ספר תורת חיים על עבודה זרה דף לה/ב

לא עוד אלא דברים המכוסין ממנו מתגליון לו. **פירש רש"י ז"ל מעצמן בלי טורח דכיון שמלמד מתורתו לאחרים ותלמידיו מחסרין אותו לכך חכמתו ותורתו נובעת בקרבו והולך ומתגבר תמיד לידע תעלומות חכמה יותר מתלמידיו כבאר מים חיים שכל זמן שדולין ממנו תמיד הולך ומתגבר ומתמלא מעצמו מנביעתו:**

5. מהרש"א על עבודה זרה דף לה/ב

גמ' למה ת"ח דומה וכו'. לכאורה לפי הדמיון הת"ח דומה לשמן הטוב שבצלוחית ולא ה"ל דומה לצלוחית וי"ל שדימה גוף הת"ח לצלוחית והשכל שבו שהוא כח הנשמה לשמן הטוב הדולק בו כמ"ש נר אלקים נשמת אדם וקאמר שאל תחשוב להתזיק תורתך לעצמך שלא ללמדה לאחרים ושתהא אתה נקרא ת"ח ולא אחר דאדרבה קח לך המשל מהצלוחית של פלייטין כשהוא מריק שמנו לכלי אחר אף הוא ריחו נודף שהוא נתבשם בשמן שהיה בו כבר אבל אם הוא אינו מריק שמנו נשאר הוא מכוסה ואין ריחו של צלוחית נודף כך הוא ת"ח אם הוא מריק תורתו ומלמדה לאחרים ריחו נודף

ומוסיף בחכמה וכשהוא מכסה תורתו ומחזיק תורתו לעצמו אין מוסיף בחכמה. ואהא קאמר ולא עוד אלא דברים שמכוסים ממנו מתגלים לו. ע"י שמלמדה לאחרים כדאמרינן (תענית ז. מכות י ע"א) הרבה למדתי מרבתי ויותר מחברי ויותר מתלמידי והתוספות פירשו בענין אחר ע"ש. וקאמר ולא עוד אלא וכו'. ע"פ מ"ש בפרק ר"ע אריב"ל בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה וכו' עד מיד כל אחד ואחד נעשה אוהבו ומסר לו דבר שנאמר לקחת מתנות וגו' ואף המלאך המות מסר לו דבר שנאמר ויתן את הקטרת וגו' הוא שאמר הכא שמי שזכה וזיכה את הרבים כמדתו של משה רבינו ע"ה זוכה גם הוא שאף דברים המכוסין מתגלין לו על ידי מלאכי השרת כמו שנתגלו למשה ואף מלאך המות נעשה אוהבו כמו למרע"ה כמ"ש. וקאמר ולא עוד אלא שנוחל שני וכו'. שמצינו בענין זה בסמוך לו בפרקי אבות באברהם שזכה וזיכה את הרבים כמ"ש ואת הנפש אשר עשו בחרן ועל ידי כך נוחל הוא ותלמידיו שני עולמות גם זה מתלמודו שמריק תורתו וזיכה אותה לאחרים ראוי לנחול שני עולמות ודריש מעלמות ג' דרשות דמדלא כתיב על מות בשתי תיבות ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא ומדלא כתיב עולמת בוי"ו אחר העי"ן ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא ומדלא כתיב עלמות בוי"ו אחר העי"ן ע"כ דיש למדרש ביה עוד דרשה אחרינא וק"ל: